

B
U
M
E

R
A
N
G

HÎÎR
SCHÛTZ
JÛRNA

K O G U T E O S

JAAN VAHTRA
konstruit kaan

BUMERANG

**Pyhendet
tervikun**

**ammuaegfält ypris wir-
gale toohi-ning fulemehe-
le, ning toimetaja herra
Anton Jyrgenstein'ile
ja**

**ameerikalise raffinem-
endiga „Esmaspäeva“
antreprenöörile, žur-
nalistika star'ile herra
A. V E I L E R ' I L L E**

Hiir — Schütz — Jürna

ENSV TA Fr. R. Kreutzwaldi nim.
Kirjandusmuuseumi

Arhiivraamatukogu

81358

Autorite kirjastus

Trükikoda Ed. Bergmann, Tartus.

KODUKURUN

Mõjuvõimsale
noorenevale
poeedile (v.
„Sädemed“
nr. 1. 1925)

Jaan Tõnisson'ile

kaastundmusen
luuletand
mansardide
asunik

I

1

Oo, hingi kütismaad, oo, südamete sigirabad!
Ons üliküllund ilma vägitembud, lahtund kirgi veed
Vastsündivailgi innuks? Juhmilt sorti-imest rabat
Tuhkasemeil miks urjataks, ons tahmund loomingrõõmu leed?

Tuldteesklevad aeg heita lorde läbipõlend kabad,
Moodmõnutsevad daamid, maha armuhigi ahtruskeed,
Noormehed siurutsevad, rahul jätke naiste nabad,
Kõik tulnd ken roimara'alt, ken jätkab endahävitamisteed!

Üht aega valland vennatapp, teist varjat hävingpaine,
Mees vara kahmind rõõviden ja orjaten, jäänd ainsam ind —
Vaid paradoksi-koksi naljaaine — lõbus naine!

Töökaaslusen kuid jumalpoega kannab iga naise rind
Kord siiski! Lökkama lööb verisulgin aelus maine,
Mil kevadmulla lembus-ilust huumund südamete pind!

2

**Euroopa — suurimal on inimtapatallil nimeks,
Kun meeste lihakshakkimine käiman masinkiir,
Eks rahupõlvgi relvatööstus-edun raba pimeks
Kõik arud seks, et paberkaardeil muutuks maade piir.**

**Oo, kauge dshungli lemmik, riisipõlde poeg, te imeks,
Te vihaks, vägistuseks soetet tapatall! Kui hiir
Siin herrasmeeste relvakeldri kurun inim imeks
Vaid püssirohu vingu, hinge matab mille viir.**

**Sest hüvest vähesest, mis relvaülemate armust
Ant verehinna eest, ei tohi gloobuse mollusk
Teist omasarnast toetada kesk tüssamise karmust.**

**Kaastundlik, hõimne hüüd kui oleks ohtumanav tusk!
Ent kõigi piinu veendel, vilkeks valluden sest karmust,
Usk armastada olgu, olgu elada veel usk!**

3

Oo, kodunurk all leinakaskede ja pedajate salu,
Soolauka, küngaste ja põlluribade maakera lapp!
Mis tunne mõistmatu, oo, sulnis milline leekpõlev valu,
Mul millest südame on vaotet mu isikluse vapp!

Sind kiidab kungelmann, kuid armab ori teon käiv paljajalu.
Muld sünnimaine! Ei su hõõgust verest hülja sünkjaim sapp,
Mees mõnigi kui kaevlend sinust igatsuste isatalu,
Ta kuigi kuiva liiva ennakult viind vendi vangitapp.

Kist põllult põld, äärveerlev rabu, lepastikke, laukaid, soid.
Kesk võsariken maid, mis sajuilmust väntsutet, mis vaevat, —
Tumm, tihti tusane poeg inimese-orja, kuid ei roid!

Sooüksiklus, märk ebaseltslik painajana hinge kaevat,
Mändjändrikuna künkast siiski väljub elu alalhoid,
Pilk harras merele, kas kaaslusarmu siin ju randund laevad?!

4

Oo, vaadelda, kuis huumab, huumab maapind kevadtuld,
Kuis kütis kõeb, kuis mulda seemne süvendab lootharras künd;
Taas tunda: tärkab, õitseb, hõiskab valmimise hõiriv ründ,
Et vastsel eol taas huumaks vastselt tuldav kevadmuld.

Hell ema, sünnitai, hää ema, elu kallim kuld!
Sa silmad avand, tunded põvve tuksuvva su armav rind
Mul hällitand. Loob ilu igavest' lootharras sünd, —
Nii häälib armuõpp, tee hingest su, mis elu poole tuld!

Kuis kõigi pöördetuulte tujudelle narmastan
Siis emahüve! Pigem erakuna maiste kannatuste ling
Siin kanda, ilu sellast elule kui parmastan.

Lemb-tütarlaps! Kord sind kui hellitleb mu igatsuste ring —
Ind ülim, millist südamete armun armastan:
Kuis võrsub, õitseb, kuurdub emaks samuti su ellik hing!

5

Las sülelen su silmi unelmeiga enda,
Kui lennuteled vaate valgeid kajakaid,
Oo, lemmik, laintelauluna mu südamverel lenda
Ja õnnen läida elumõtte majakaid!

Vaat tähti-hõime, õde-kuud ja päikest-venda,
Põld-emandat, merd-taati: teenreid vajakaid.
Las tundeid aasta-ajul elusuunan veenda, —
Nad tiivustavad retki rõõmu-ajakaid.

On vilkest küll, et sülelda maailma taas,
Mil põlde lusti, metsi mõtisklevat valu
Tuul kuumana naeran kannab tuhisevi jalu.

Onn hõiskleb taevani kui mere laintelaas,
Kun rõõmu uhkab päiksepreestri urivaas
Ja lehvib sinilehin pilvikaski salu!

6

Nüüd allikjärvised mu sünnimulla silmad hardan rahun,
Taas külad õitsvad, merelt miine plahvatavad iilid
On peletet, nurm-nõlvad ängle'i enam kahurite kahun;
Kui olematuks hääbuman kõik sõjapõrgu miilid.

Ei herrasrahvad ümber reivelda traattõkke taga lahun:
Mürkgaase tuulatakse, nūritakse tapaviilid!
Mis sest, et rahurahva ilmaga peab eemal verivahun
Sundheitlust meriveerne kund — mul hõimsed riff-kabiilid.

Jõmm Abd-el-Krim'i miskipärast isamaalist turja
Ei lase sirguda, vaid riffele võõrvõimu külib kurja
Nüüd aina rahukonverentslev relvanõid Euroopa!

Ent kummaselt een selle lõhkeainen nõiakooa
Mu kunnuvendi priiuspesitsemist vägivald ei väära, —
Nüüd kodukülau kiida end ja oma isandal vaid urja!

7

Lemb armastetu! Surnuist tõuseb Jumal,
Kui õitsvan ihun hingede me pühitseme pidu,
Mil suudlusneste huumusest kirghumal
Lööb käärima ja kihelema puhkeb eluidu

All rinna vere leegitseval kumal.
Ind ihul-hingel lõimib sülelusist pühaliidu,
Ja sünnitamispalaviku sumal
Me andumuse vandel sajatileme kiidu

Sel leegil, millest ürgneb elurajav tahe,
Mis ilmu loond ja loob. Sild vaimuväästev üle
Nii heita sünge igaviku lahe.

Kesk kallistuste iha mässutsevaid mülle
Loob eluks Jumal end me ihust kahe:
Ta enda surnuist tõusuks valind sinu süle!

II

1

Mansardide elustai, raamatu tuupur, rott nälja,
Teoristai elamismõtte ja kodutu olemistõe,
Kõikteadvuse lummuks ken eelistand tuhnimisvälja,
Et unustand orjava isa, tööd otsiden vägistet õe.

Tark teadusen, tobuna elust su surutaks välja;
Püüd väärata tembutust, unusten veended send kaasagi põe
Või märtrina kärva; naiivur, su tõdede edasihäälja,
Harv, pilgat, jääb erakult kaldaile mõnutsusjõe.

Ent igaven ehitai songiman muldade huuman,
Tööd püsitult koksija-toksija higin piinkuuman,
Tööd armasten talub ken julmima võimugi kubla,

Tööd murrab, kas võimutseb margakurss, frangi või rubla,
End unusten murrab, et pilgareil oleks, mis pillata veel,
Paik varjulik oleks, kun pilkajail killata tembutusteel!

2

Põlv vahele põlve, palg palgele iharusnätskusen ligi —
Siht pungari sellen, foxtrotistund plika ja õppuri iha!
Moodmuusika praagast, tantskõrtsude karmust ei elu siin sigi,
Kuid kiren võib mõnulda, veniten koivi ja väntsuten liha.

Seob sõprust, tööd, äri vaid viinastund kuumusen tundmuste higi;
Tööneitsid, peab lepinguid sõlmima usalden enam kui piha
Eestvõtjal, märk kelle vaob karskusse teie kui põletav pigi,
Ei pühi send taltsutat vendi mäss, vanemi alistuv viha!

Poeet, moodne narr, viinatilga eest tõdede pühimust müütav,
Niisama artist, leiba, viina, naist, lõbu saad jumala ilma,
Vaid lõbusta pungari, pummelung muidu kel tüütav!

Õöd armastab pungar, ei veendumustunnusein tulistet silma.
Jazz-bandide ööst, Kungelbaalide põrgust, vend kaaslaseks hüütav
Siin käsutab võimu, siin ohjab ju rakatusrahkivat ilma!

3

Kukerpalli lullitaden Kungelbaali
Pungareid veab auto, mootor, puripaad ja hobu,
Renoveerit luhakäärn restoraani lobu,
Vabalt, vahvalt kun võib reivelda ja praali.

Auru all vaob seltskond trallitare saali,
Hulgan ülikooli lidud, mõni tarkustobu,
Riigiteatri artistid, kelle hing kui jobu
Käraka cest nauti nilbemat all kõrtsumaali.

Jõmakam seal jõmm raskkaalseid kärgib sõnu:
A'al parhillasel, a'al verivillasel on vaja,
Igaüks, et vaheti võiks maitsta mõnu;

Kandku ilm lamendi lajatavat kaja!
Nalja mulle, napsu teil, truu Tirtam, taidur Tõnu,
Prassigem siis nii, kui oleks kodusem siin maja!

4.

Oo, preili, preili Jimmy, — balli pummelungi daam!
Oi, tingel-tangel-tungeldus, hõii, kungeldus, hurraa!
Madaam Fox-Trottki trilib, trallib, — iharuse aam!
Poiss pergel-mürgel-mürtsutai, tamm-tiri oll-lal-laa!

Kuid silmin siniallikain käib traagilikum draam!
On millalgi niit reedetum või üle karjara'a
Armkuulu kõhetu, põld põlat muistse pildi raam?
Oo, kodunurk, paik hubasem, oo, püha kodumaa!

Ah, andestust, madaam! Oo, preili, tantsukingatald
Veel vajab kõhutust, pea pööritust! Sen trallihoon
Tipp moodsal meeletusel oleks järelmõtlilik mald.

Põsk punsub põsel, lõõtsub rind ja veren paisub soon,
Tumm-ihar keha jõõrleb, õõrleb, mürtsub meelte vald,
Jazz-bandi kaotet kiunub süda justkui ohvrivoon.

5

Ind-innun, tunne-tunden käind mees-tegu, naine teo hing,
Käind, rünnand ennaten siin elu tapatalli ra'al.
Rist-rästlend läbi sihte sõlmed rägastike maal,
Sai uhkelt kaaslushõllausen kannet aja rängem ping.

Ent lodev-lõtv kui kumbgi sõpruspool, siis selle saatusling
Võib rebida! Nii naisel uudisahnel, näilik-va'al
Lust vaadelda, mismoodi mõrtsukalik trallisaal:
Seal ise tallatumaks kordki tantsi edevkepslev king.

Näht nõnda viimne võllanali, kaaberduste kõrgem tuhv,
Lemb moondund väitleb: koguka, täisverdund kere eest
Võiks anda kogu unistuste mere. Varakapi suhv

Siin igal hiilgavam arm-unelmitel lootusleest,
Siin lihunike peren meelsam veren vähkrev olla vuhv,
Kui et üht innustada kiusupunni rünnumeest!

6

A'al ruskelt-hajameelsel reetlik lagunemise
Protsess käib armungi, käib järel kirgede,
Kuis suubub hinge peitlik tunne vagunemise
Ja hääbub heitlus unelmitel virgete.

On süda ehmund, heitund valust pragunemise
Ja põikand otsiskelust sihte sirgete,
Hing eksleb, peksleb sihitusen jagunemise
Ja vaagleb vahel unelmi ja kirgede.

Kuis virgumine kõigest valust heitlikum
On ilust nooruskaunist, unest, mis nii ahvatav,
Reaalsusse, mis tõsidusen toitlikum!

Hing kogend väitleb endan, taandushäbin kahvatav:
Kaasmagamise õnn on vähem peitlikum,
Kui unelm, teadmata mil kevadlikult prahvatav!

7

Ah, rünnumees, rünnata, ennata, lennata kuhu, oo, kuhu —
Kuu peale kui lendur ei ole, ei sugutai Marsi, utooplev fantast!
Kaob võlureid innustand luhtade luul, laante vabadushuhu —
On mürgaman jäik mussoliinitsev rahvuslusiidoli leierduskast.

Me eluks ja oluks kool-kartserin tinutet ahvistund suhu
Poeedistet juhed, neid seirataks politsei-hardalt. Ehk ajuti vast
Üldigatsust sõjan ja mässun me taotleme aegade puhu,
Kui vördjat pea pelgame endi me verest ja valust siis sündivat last!

Cand. jur. ehk fildoktor või kentsakam, kes sa diplomistet kelm!
Euroopa sul eht parasiitluseks söödamaa, tegevusmureks
Mäng massiga, viitlikuks õpinguks juba cafeen schahhmatt-
kujutelm!

Vasttulija süütumgi tallerdet ra'al kas ei juhmunult sureks,
Nii linnade viinastund veen nagu laamastub allikapäiksendet helm,
Oo, rünnumees, armastuse nimelgi ligemist kes sa ei pureks!?

8

On vaevu sulet vahvusvägivalla veren jõestumine,
Lõõb valgeks vilgeti leintaevas vennatapast ruskav-hall.
Ent umbund kodukurun vim bub südamate õestumine —
Liig kalgilt rambind meelte ümber kõdund ilma kõntsavall.

Põld poege! Tütar lillin luhtade! On elu tõestumine
Jazzbandlik külanurmil ürgav, mürgav Jimmy-Foxitrall,
Oelkaval äritsemine, töö rõõmu näljan nõestumine
Ja mitme naise nautimine seaduspõrandate all!

Siht elu millen küll, mu rahval käskesoperdav eskort
Kesk tõlpi kaubitsemislärmi, vahvat isekust, kel hinnann
Ei jumalpoja sünnitai, vaid naine mõnumeelte tort?

Kas käestkäiva naisega veel arm, mis huumab mulde pinnan,
Kui ämmamoore juhtida aborditsejate kohort
Ja eotsevad kevadtõed lemb-tütarlaste emariinnan!

9

Ent elada moeks nii ülbete herraste juuren,
Meid põldegi kaime Euroopa seob traadistund närvide võim.
Kui ametit uurivad sellid me reivlusen suuren,
Kuis püssiga taltsutat kurnamistöhe saaks abitum hõim.

Et linnade kalmistuil, riigistund relvade kuuren
Ei tekiks uut avarusilu ihkkhuhulev armastussõim,
Jazzbandlik seks kõrtsude tsirkustet lõbustuspuuren
On armastusmasin, kun lahtub mekaanselt tungkirgede põim.

Rind-rinnaga enam, vaid relvaga rusika vastu
Käib sõitlus! Et erutet rahuneks hukkumist ennustav aim,
Ministrite jattkonverentses meel rõhutum mahedaks kastu.

Harv, hirmund ja abitu südame kutseisse süvenend kaim
Teel takerdub: pöörasuspõrgul kuis vastu küll astu,
Kui juba abordistet emakan mürgistet inimsustaim!

III

1

Mis tarvis, tarvis mindki siia ilma lood,
Eest minu kas sai kirgi innukarik jood,
Mil ihnn lauldi iharusel luigelood
Ja lainet üheksandat lõõksid lembusvood!

Nii nauti elu siht ja joobumused nood
Vaid ihat, alistuvad mõtetult kõik sood,
Mind lood ja läbi ilma vilab nüüd mu ood,
Jood, prassid saati, elad, kannatad ja lood.

Kui korraaks lehma manu lastaks sugupull
Siis siht vaid vasiksünnil, millegil ei muul.
Kaks elukoorma inimrunklit surmasuul

Mu isat-emat! Andestust, mis piin nii hull!
Ons neilgi lõbu olnud ihk? Ehk ekslik null
Sünd minu, ootmatus! Mis suund siis eluks mul?

2

Hahk, sajune ja sõge saastan kodunurk,
Paar nappi kuud poolkaaren puistub päikest —
Lund, muda, lortsu muidu ikka! Äikest
Nii harva heitlevat. Ilm umbsest umbsem urk!

Ent vaevugi kui valmib vili, õun või kurk —
Mees erakondlik välismaile ken käikest
On eland enamalt, maalappi väikest
Kuid ülendab, et lõõtsub kops ja vahkab kurk.

Mees mõni taas, õhk röske rinnaribi
Kel vaotab, kuis kipub üle kitsa ra'a,
Et olla seal kas ilmale truim sibi.

Küll millal helgeneb pilk umbse kodumaa,
Laps sangariks saab — tiibu aimlev tibi —
Lend hõiriv leekivaks loob taeva nukrusva'a!

3

Hell kaob arm kui kuise karulaanen,
Tuhm ehavalu vilgub rägastiku teel;
Siis ekslev, somplev samm-samm astu mõni veel,
Ihk põvven leevub hõõgumisen vaanen.

Ent ella! Ella aldimatuin plaanen,
Meel mässulik ja sihte raiuv taidurkeel!
Ei iial aelda metsakurun, tüünel veel,
Ei sõita suiken suhisevain saanen.

Lemb armastetu! Kõigil pöördetuulil alistuv,
Nii päriveelik elurünnu kiha,
Vaid tavalikku kõigitõelisve palistuv!

Arm pidevam kuid toetet mehe piha —
Muu vilkemõnnu variseb. Meel mehe valistuv
Siis üksi loob, loob üksinduse viha!

4

Näib tõelik küll, et sa'gi, lemb, teed kõigi kurja lähed,
Moodmeelselt pummel-ümbruselle alistuma pead,
Mis ihalend, mis otslend, isegi kas seda tead —
Aeg tipib alles inimhingedelle lapsemähet!

Aeg endan ekslev hüljab õnnikud, naiivselt vähed
Vaid kõrgel suutvad kanda hingepärga, uhket pead.
Ent ennem valun naerata kui kedagi siin nead,
Piin ise talu, tee ei enam seda taevan tähed.

Maailm täis valu, siiski sõõstleb, tormleb möllav ilm,
Meid pilluten, meid heiten küsimata kuhupoole.
Ent julgelt oodat-vaadat lõpuni saab saabuv film.

Me otsijad ei teagi, kelle usaldume hoole.
Maailm täis ootust, kuivata siis naerust närtsiv silm,
Veel vaata vastu aja valun veerevalle voole

5

Ei mängleva sõnaga enam! Vaid vaimustusmeregaga
Lõõ hulkade õhe, kun valgust veel kahka ei kihka,
Ei tujuga ükski, vaid õitseva elamisverega
Töön vaevlejaid loomingurõõmule hüüelda ihka!

Kui lõbuks saand elu ja naine, riik seisuste perega,
Siis uljas poeet, lõbu narrilist, viitlikku vihka!
Nüüd otse kas raputa tegude lunastusterega
Send moonutisilma, mis naerata häbin ei tihka.

On valu ja leina täis südamed tulvava kibuna,
Teesihtlejaist pääsupoolpõud, ära teeskeldsiisrõõmuks
Poeet rahva hädaden keigerda kergatslustipuna!

Ood hävine, ainu mis ohverdet ilutsussõõmuks!
Su lehvigu laul valun hulkade lunastuslipuna
Või pigem siis jäägu ta laulmata mõnutsuslõõmuks!

Erni Hiir

PÜHENDAN NEED VÄRSID K/M OMA-
NIKU K. REINHOLDI AUSTET PROUA
ADA REINHOLD'ILE

TRAGUNID
ÜLESTÕUSMISE FILM
ÜRGINIMEN 1925

TRAGUNID

Tormavad pilved kui taevased tragunid laotusen öisen,
kooruden kauguse mailt, jätmatus rännakust aet.

Puhkevad kuuhõben valkama ratsude lehvivad lakad,
sätendab valjaste helk vaiksen ja hämaran õõn.

Kerkivad, vajuivad moonduden pikka need kangastuskujud:
juhetelt taanduvad käed, omapääd tormavad hood,

sadulailt valluvad jalad ja ülesse tõusevad sõitjad,
keeravad ringi end säääl, ratsule laskuvad taas.

Pähe neil kujundub hõbedast sulatet lahingu kiivreid,
õlule paguni keid välklevaist tähtedest koet.

Sirutet käsin on hüpleman haljastet odade read,
kilpide kummitet ring, pääkohal lippude siid.

Keskel neil roomavad tangid ja tsisternid surmava gaasi,
neelamismasinad een, tulest ja valgusest teht.

Püsside udused ravvad neil täidet on kiirtega surma,
milliseid kummutab kuu, looduse õine monark.

Südamed raudsed neil lahingu julmuse iial ei kohku,
mõõkade rabaden käed sitked kui kollane kuld.

Kuid nemad kellegi hävingust uhkelt ei kisenda võitu —
vaikusest põlvenend nad, vaikiden lähevad teed.

Kimlid ei hirnaha, hallide sõõrmed ei purista õhku,
kapjade lagingi jäänd tukkuma kuuhõbe veen.

Nõnda nad tormavad sünnitet tuule ja sinise mere,
koduks neil udune Lääs, Itta kust suunduman ründ.
Taevaseks söödamaaks kaugete mägede lumised harjad,
pilguks kun puhkavad nad virgub kui sädelev koit.

All nende jalge ent sügisöö haaravan vaikusen kumab
tulede laineten linn. Täriseb teras ja raud,
pidutseb närvilin värin ja kraanade kettide kõlin,
vilede hõisked ning rutt. Jätmatu meeletushoog
inimest hingeni valdab ja vingutab mõistmatut looma.
Rahutus kõikjale lööb, tänav kui kisade kosk.
Ülal ent Sangarid taevased vaikiden sööstuvad Itta,
vaikiden hüplevad hood põlgaks kui kisavat maad.

ÜLESTOUMISE FILM

Ohetab ida. Maa kuulatab. Hõisk
vilede tornen — laul Jumala see :
ärgake !

ärgake inimeselapsed ja maa!
Baraban. Flöödi rõõmvärisev huisk.
Põlevad pilved kohal sündiva päikese lee.
Kuulatab maa —
hinge lööb trompeti virgutav AAA.

Laul Jumala see.
Tema Enese Igaven Algus ja Lõpp.
Oleks korraga otsan kui tee —
ainult kuulata, seista,
käed rinnale panna.
Rohkem ma ei mõista,
enam ma ei kannan —
sõnust kõlisev palve sel hetkel oleks ropp . . .

Ki-vid tä-na-val au-ra-vad kas-ten,
päike tervitab pimestav ju.
Õnn rindaden nimetu
kohe sära käed sirutand lahti.
Tahaks sõnatult laulda. Vaid ülesse vahti . . .
Läeb i-ni-me-si ki-ri-ku pik-ka, pool vä-si-nult as-ten —
ülestõumise päev !

Ülestõusmise päev,
elu igaven hommik ning kevade alg!
Ärgake! päike taas laulab ja palg
Jumala pöördud maa poole.
Kogu maailma looma- ja inimsoole
olgu haaramin südamete vaid.
Täna eluleb taevast, maa surnute aid.

Seiske!!! kui komandöör hüüda tahaks nüüd.

Arge pugege kiriku peitu!
Kiskuge kingad, seljast visake rüüd,
nii et te oleks kuidas loond teid maa.
Kel Jumala viha eest süda ei heitu —
paljastage rinnad, käsivarred ja pää;
kelle hinged roostest söömata veel,
ärkamisrõõmun
tänava
kividel
neil palugu sõnatult meel,
põlegu süda andeksandmise lõõmun.

Palugem nende eest, ke
pimedad sündind ja ei näe,
ke kurdid ja ei kuule,
ke jalutud, käsitud, ninatud, keeletud.
Nende eest palugem, ke
hullud ja tõbised, sõjan ke kaotand puusa
või kää,
ke ropud on teole ja suule,

ke isa-ema ihust ju võrsund on meeletud.
Hobusevaraste ja mõrtsukate eest paluge hardad,
sugujõvvetute meeste eest paluge naised,
nälgiva rahva eest paluge praegused Kristused,
sest täna tõuseb surnust see igavesse ellu,
kel, ilutseb muinasjutt, isaks olnd juutide Jumal,
karm käskija, pilvedel müristai,
võimuahne ja orjuse isand.

Saage pilgukski vabaks hirmust sest Isa een,
poja nimel palugem, kes oli sääduste purustai,
kalliskivi kevadelu krooni seen.

Seiske. Kuulake. Haistke.

Tundke tuult hommikust. Päikese südame lööke taas maitske.

Sel hetkel hing rohkem ei jõvva.

Ülestõusmine enam ei nõvva . . .

Ent põlevad pilved. Päev tantsib puu oksil.

Ju lakand viled ja virgund ilm.

Lööb tänava koskil

ringi kakssada film.

Tammub uulitsa lauda

eit kirikuhiline, kuuldu kerjuse niuksatav nutt.

Kõikjal on rutt:

peorõivin kergats poesell, lai pagar, sünk sepp, —

kuus päeva elusappi kes tagunud rauda.

Provokaator käib ringi looma jälil kui hurt.

Läbi piitsutat hobuse traav,

pääl viinastund inimeste harunev sprutt:

säärte roosakas läige, suu kui verine haav
sõnapadruni tühjakslast kahele pillutab keste.
Taga tuulen lööb kõrgele slepp.

Politseinik täna kurt —
paistel päikese liigutab kuulmise leste.

Vabastet sõdalaste ravvutet sammud,
tapmise kirest palg vaba —
taskun kasarmust lahkumisluba.
Kuju veniskleb väsinud tõusiklusridu —
öö läbi on nädala unistust tammut,
peet prasselduspidu.

Oleme seltsimehed täna!
Olen inimen nagu sina,
kes ähvardab laske,
teisiti mõtlejaile südamesse viruta vaske.
Mina ei vannu sind, mina ei nea
sind ega neid, kes seisid naerden ringi
silmus neelas kui venna mu pää,
kael keerati ringi.

Mina ei taha sind neada ega kanda
sulle surma ei lõppu.
Omast säravast hingest võin päikest vaid anda.
Ei ühegi võttega
ma ei võitle praegu su relva ega kerega —
lõppegu lask.
Tahan tappa su julmust elust sädeleva verega,

pruuni pääluu all õitseva mõttega
täna ehitan — ma ei lõhu.
See on säädus, see on Jumala käsk.

2

Keskpäev. Ilm lõkendama lastud.
Ja päike hullunult lööb kiiri linna.
Rõõm iga ast'ja silmast sähvas rinda
ning iga rentslinire muutund jõeks.
Ah aju kuidagi veel, veel peab vastu
neil unistusil, mis on saanud tõeks.

Jalg tahtmatult veab tänavatelt välja
maanteede avarusse. Hing on ennatu
ja have mõtiskeluks müüre seen.
Sest taeva alla terashalja
kui lummutus on kevad lennanud
ning porigi on päiksesäran peen.

Kuis helab kõik!

Kuis kutsub kauge huik,
kun haabjan virvendusen vaatekaar.
Kui päikse pesast liblikate paar
täis ärkamise rüümi nurmil lendleb.
Taas lompen ruigumised, kihisused,
keelpiitsa räästa oksil vihisused,
muld sigivuse küllan aurab, indleb.

Konfette kuldseid sädemeid täis pillut põõsad,
kui süttik lõhkemiseks oksil naerab pung
ning taamal vesiloiken sädelevad aasad.

Rong:

täpp paisub, kõmab, kahel auru pallid —
a'ab vedursultan suitsev sigar suun.
Ja taga vagunid kui haaremnaised kallid —
kakssada meetrit rohelist ja punapruuni.
Ekstaasin käsi kuuste vallid
auvahtidena üles sirutavad,
all ratta sõõstu haukvad jätke käod.
Mu meele kaugusigatsusi virutavad
vast pilguks taibat retke säran näod.
Ja iga vagun veaks kui ise kaarde
mu eluapla rahutuse:
on kungi põlislumi, kungi lõuna päiksen laaned...
ja kungi sinendusen rannad vaaned
on taga metsi, mere vahutuse,
kun kujutelm loob igatsusil päikselise saare . . .

Lõpp:

hetk minetab taas ahvatisi kandva rivi
ja umiseden roopail hajub täpp
kui poisikese lingult heidet kivi.
Jääb õhku suudlusena suitsu pael
ja meele avat aknalt daami valge kael.

Kes hoiaks nüüd mu luusimise, lullerduste tuld,
kes suudaks elu tavalisse loodi!
kui luilutab suu kevadega oodi
ja õhk on kuld.

3

Tuld võtnud linn taas. Elekter ja gaas
põleb kõikjal ning kõigin.
Naeratab asfalt, siid, paber ja paas
valguse läiken.

Mustan doominon melankoolne tornmunk
süngelt palvetab õhe.
Laotusen roomab üksik pilve tank.
Süttuvad elektri kümneküünlalised taeva võhe.
All tukkuvad provintslinna madalad majade narid.
Katuste üksikud ülesse kerkivad karid,
kun korstnate suitsend suurtükid
kevade tervituseks
üksteise kõrvale püstloodi lükit.
Kuuhõbega katused servit on seks.

Tänava nurk.
ümiseb auto kurk,
heiten ette tulede katsesarvi.
Väsimatu mäss

kisub üksikult kaasa, veab kihavaid parvi, —
taskun kel valge, kel kollane, kel hulkuri pass.

Õitsevaid veab veresund, noorureid ajaviide:
inimen inimesele tervikuks liide.

Töötavad silmade kuulipildujad väsimata,
jõmavad suukahurid taga kübarate ja puudri kaitseterast,
segi paisat nais- ja meessoos verekind.

Lainetab inimvall.

Kiljatus, naeratus, eestära! hõik.

Kõik on risttule all.

Vaid pilkude kuulest räsimate
koju läheb erapooletu võõrsil käind perekond.
Ent täna ei aita üksinda terest —
täna peab olema hingede ristamisi läbilõik!
Kinode miitingseaanssid uusi mässajaid välja
saadavad alleedele ja pinkide parrikaadele:
närvide tukkuvi traatele
elektrit visand kõnemees — armastusfilm.
Pauguvad pilkude püssid. Läbi lahinguvälja
südamest surmani haavatud koju kantakse,
müüakse armastuslippe, seljataga ära antakse.
Ent ülal naerab kuu kui Jumala monookeldet silm.

Teen ringi.

Taga lahingu liini,
säälpool elektri sajaküünalte kiiri
on agulin rahu. Siia nõgistund verre
aprilli õõ surub omad imemissarved,
nagu sääsk looma kōdunend kerre.

Seisvad vabrikud rahun,
vaid korstnate sõrmed
torgivad õhe. Maad taevast hoiab eha veel lahun.
Ent kes siingi jn magab!
Siin teine vaid sääd:
sütitab hingi noor kevadlik ässitai väraval suudlusi püüden,
sosinsadistusi jagavad
aknaist sirutet pääd.
Trepil kükitab eitede jntlev laager,
taevast needen ja põrgut appi hüüden
koju tõllerdab joobnud santlaager.

Ja kui mööduvad need:

Taga majade luhtel on tulvaman veed,
laulden kiiguvad, õõtsuvad paadid.
Ja kaluri tuled rubiini kui keed,
nagu lauljate tulistet noodid.

Tasa kiigutab, uinutab lainete tants,
aprilli õõ tuul puhub päri.
Udun valge on ümber neil küngaste krants,
ülal sätendab tähte kiilkiri.

Nagu sõnatu laul, millest võlut on meel,
kohal metsade Ehatäht tuikab.
Teel kõmiseb vanker — sõidetaks veel,
vedur kusagil kihutab, huikab.

Hing sest kevade rütmist mu vabaks ei saa —
tuled õitsegu luhtade vesil!
Päikse tõusu pool' jätmatult kihutab maa,
laulud tukkuvad, hukuvad vesil.

Ja konnade kurgud ei kutsumast väsi —
ringi madalate čellode kurrr.
Iga loik lükit täis on rändurkapelli,
poognailt väriseb rõõmu ja kurbuse segilööd nurr;
nagu hüüaksid üle jõe hõime ja velli,
hõiskab sigivusküllane säsi...

Taga tänavail raugend mänglemismässu tipp,
lakand kuulide ving. Väerindade lagu.
Piki uulitsaid tõmmat taas kuuvalgest lipp —
olgu rahu!

Ainult torni vari kui anarkiste must plagu
üle Raatuse heidet.
Tõuseb kerge ja sätendav kahu.
Käib salli palg peidet
üksik naine kui hiline halastaiõde,
noort sõdalast trööstib, kel nooled on veren.
Küünitab igale naeratust teren —
on voodi või paberossi õde.

Teisal ragiseb sõrmede tikuvõitlus
sutenööri ja madruse vahel,
rabab kukalt ja silmi kämmalte tarm.
Rahu sobitab kilkav daam —
cherchez la femme.

Ja ta südikas sõitlus
mehed pillutab kahele:
ööl ühel vaid ühele olla võib arm.

Lemb ühele olla võib ööl.
O, kui lähedan hüüe on see!
Ent täna tahan olla kõigest keelduv askeet,
keelt hardusen liigutab palve ja enese piht:
ilu perra mind nägematuist käsist on veet,
olen himustand naisi ja laule,
suu surunud suule,
on mõtlusist kumisend pää ja ullanguist valutand piht,
olen igatsend kevade öid ja päikese tuld,
olen uinunud rinnul ja kiikunud põlvil, —
on see patt — karista mind, olen inimen, muld!
Mu armastus sageli kurbuseks moondund
ning kurbused vihaks.

Ja pettumustuledest hinge on koondund
torm, mis saand tihtigi veriseks ihaks:
kokkusurut jalgu olen lahti kiskund kui lõmme,
mu suudluste märgid on õhetand kaela nõlvil,
paljaks rebind olen rinnad ja varbaile langetand hamme,
karista siis kui see patt!
Õnnista kui see Su käsk!

See on Jumala käsk . . . Linn nõrkeb ja sureb,
suul uvvestiärkamislubadus.
Akna valguse helk mõni vaikust veel pureb.

Politseinik sünk igaven surnu matja,
keda lapseeast nähen ju vallanud jubedus,
teist hilst veel lohistab surnu kambri.
Ja laterna kustutai, rahulik tõtja
kinni pingutab gaasi klambri.

Kell tornin veel valvab. Uinub kõik muu.
Liigub tänavail rõsi.
Ning katuse patjusse vajutab kuu
oma punase põse.

ÜRGINIMEN 1925

1925 olen inimen ürg
pronksist haamriga käen.
Pään santlaagri kaabu puulehist pärg,
uidan päevi inimahvide metsan.
Kuulen, haistan ja näen.
Musklite kramp ning ruigumin vatsan
kihutab sööma,
korjama puust, virgutab rabama, lööma.

1925

võitlen nälja brontosaurusega leivatüki pärast,
heidan lõustale odaga näkku.
On sest vähe —
haamriga pähe
ja võitu juubeldan siis.
Tubakoopasse hüpleni lahingu kärast,
kallistan leiba, teise hambailt mis pärit
ja ahastan rakku
oma südame kõikide närit.

Maadlen elu eest ühiskonna mammutjõuga,
pääkohal kõikjal türleb surma archaeopteryx,
een igalpool sääduste ichthyosaurus.

Kisklen mõtte eest kahejalgse imetai tõuga —
1925 inimüksus on tundmatu suurus,
vaim liikuv on x.

Üldtunnus: rahu sobitus, unitsev kääbuste luul,
tants, teras ja vuhisev kuul.

Ent ma varustet teistmoodi tajuga, —
olen ürgverega purustai,
elun tavalisen logelei.
Laulda lillest võib haiglase ajuga
koltunud unistai,
sõnuga kogelei.

Olen laps, kelle sisse idutand maa
vabadushumala.
Nutan ja kurdan vihm kui on leotand
mu savist teht Jumala
ajutu pää.
Olen sellele ürgmees, kes mu pühimaid teotand.

Tahan elada alati uusi ideid,
kisku lamavaid mõtteid jalule püsti.
Ja kui loomingu laineist jääb perra vaid hiiv,
purustan neid,
nagu laps pappmaju ja liivast teht büste.
Lähen vastseid taas teid — põlde ja neeme,
kun pudeneb sõrmilt endne ehituse liiv —
vaim vihkab süsteeme.

Kihutan kinkudel ülesse-alla,
elubensiini veren veel küll.
Täis pumbat ja sitked on rehvid mu talla.
Teel viirastub postide palme rida:
telefon, telegraf, elekter ja — lüll.
Onnest hõigatab meel, laulukski rakatab keele kida
ilm on ahvinimeste Eedeni aid ...
miks ei nürita aiva, puvvakse, lastakse vaid.

1925 olen inimen tavalisen ürg
granaadiga käen,
süda lahingu kirge täis nagu kärg,
uidan päevade rean,
kuulen, haistan ja näen,
mängin päikse all eluga kuutkümmet kuut.

Tean:

maa ei ole kera, ta mulle vaid ruut,
omataoliste urjade hiis,
kun elu on veetilk, inimiga kui tund.
Vabust metsist ja hingist ainult näen und
aastal 1925.

Johannes Schütz.

Firma
„RESTAURANT DE PARIS“
peremehele hra
Adam Novitzky'le —
napsivõtjalt napsiandjale

Jutt

Flairant dans l'ombre les escrocs,
Le dogue Liberté gronde et montre ses crocs;
Quoique mis par Carlier à la chaîne, il aboie.

Victor Hugo.

Murka suhe Hektoriga levis. Tollest teati. Härg oli vara hommikuti märgand Murka ja Hektori lõustel sõbralikku, koguni kallistavat ilmet. Härga usti. Tema oli hulljulge, tühjendas heinakarsse ja tungis rehealustele. Tema võis näha, kindlasti näha. Hektori sõim seisis reheall ning Murka ööbis sõime kõrval põhun.

Peeter (nii oli härja nimi) tuli hommikul punkt pool kolm rehealt (Ärarääkimata täpsus ühele härjale!). Oli tühjendet karss. Iniseden mölises ilane härjamokk tahrade lähineden; tema rammumehelik rumal silm keerles ja jõllitas; noobleim ese — saba piiberdas. Tulija teatas ilmse rõhuga peninässi Murka ja hobuse-looma Hektori sõprussüvengust. Kari, lehmiga alaten ja vasikatega lõppeden, pööras mäletse-vaid suid, ent jäi vaatelt loomalikult niiskeks, uduseks, leigeks.

Midagi kägises. Kusagil hirnahtas, hau-
gahtas, norskas, sammus. Riputati valgust.

Pudenes minuteid. Aeg läks, läks ja läks. Saabus päev ja keskhommik.

Lakkas Hektor, võibund, vahunartsuden setukas, söödikundi. Läks keskhommikule, pigemini taluteti. Härg mühatas minejale järgi. Asjatult. Hobune tuikus neljal jalal, viiendaks oli norun pää. Läks tuimalt. Puudus tahtmine söömiseks sooheinu, joomiseks külma kae-vuvett. Soojema tundejupina uitas veel siin-säälpuitund ajun heldumus koerale.

Läks tuimalt. Pööras väravast õue, õuest rehealla. Toetas rippuvi kõrvadega, rähman silmiga pää ohaten sõimele. Ja mõtles Hektor — kolmekümneviie aastane ruunamatu täkk: ristika õiten haljad karjamaad noorte märade ja iharate sälgudega, valged maanteed pikkade hobuvoorega, laada ja turu täied hirnumist, kabjaplaginat ning valjasraude teraskõlinat on ilusad . . . Siis nõksatusid põlved; rappus otse moka päält pooleks magusa-unistuse-ilakõis. Virgus.

Sületäis kõhisevaid sooheinu visati sõime. Minut hiljem kuuldus monotoonne krõmpsumine. Hektor sõi kasten kuiya lõikheina suutäit jahuvette. Niimoodi oskasid vaid hobused süüa. Selle igivana kombe päris Hektor juba varsana enda emalt. Tal oli veel teisi tänuväärt kombeid, milliseid valitses vilund teadlikkusega. Sõnakuulmine, haistmine, teetundmine ning sõb-

ralikkus leivavanemale olid laused, mis moodustid peremehe ja hobuse vahelise vundamentaalkoodeksi.

Hektor teadis, et neid peab täitma, et nende solidaarsest kinnipidamisest oleneb hobuselik hüvang. Nii mõnegi sellase seaduse murdmisele järgnes ihunuhtlus ja sõim. Olla isegi juhuseid, kus inime mainit seaduste rikkmisel peksnud hobuse vaese omaks. Seda teadis Hektor ja tegutses siis ka tasa ning targu. Olgugi, et tihti vastumeelselt, sest inime, see tänamatu loogikaga lurjus, nõudis loomalt sageli ülejõulist.

Mõtiskleden (kui naljakana see ka näib) ja krõmpsutaden möödus aeg. Minutid libisesid ja eietusid tunniks, siis teiseks. See jätkus, saaden tolleks seletamatuks ahelaks mida nimetatakse elada. Siis tuli inime, pani higised taosed kaela, rautet sedelga turjale ja — algas töö mõistmatu milleks; sõnakuulmine orjalik, harjumuslik; pingutus. Selle päeva valulisemaks teadmiseks jäi aga härja ja ühtlasi kogu karja irvitav mölin tööle tõttava hobuse kannul.

Lugu juhtus nii. Peeter-härg suutis nüripäistele lehmile ometi midagi selgeks teha. Ta ässitas, seletas, kirus. Pajatas uskmatuid ja naeruväärseid lugusid. Valetas ilmselt, kuid osava humooriga. Tegi võimatused vastuvõetavaks. Kõneles sõna otsekoheesen mõtten auku

pähe. Ja temal õnnestus. Vähehaaval hakkasid vasikadki teda mõistma. Hände viibuten inisesid nad karjajuhi kannul. Lehmad noogutid päid. Ning siis kui Hektor-hobune möödu, mölises temale kogu kari, mölises irooniliselt.

Puristas hobune; nõõtas inime. Vagu laskus vaole. Saabus õhtu ja tukkusid kõrred. Videvik kohises ning kilas. Sai sügisöö raske, udune, must. Tahran magasid ja mäletsesid vaenulikud lojused. Reheall vaikisid sõbrad. Kummagil oli tegemist enesega. Murka kükitas väsind jalu põhul. Tukkus, röske koona puutuden aeg-ajalt sõimelaudu. Haugatas siis hända liputen. Nägi päiseist askeldusist und: hiilis lindu ja tülitseis jonnaka veisega. Vaikis siis taas, kunni äratasid aplad kirbud ta lõpulikult.

Hektor. Oled ärkvel? Mõtlesin, et magad.

Murka. Kirbud.

Hektor. Püüa uinuda. Magaden kogud jõudu. Päev väsitab...

Ohkas öelden viimaseid sõnu. Ei mõistnud Murka miks ohkab sõber nii kummaliselt. Tundis vaid endagi kehan valulist värinat. Ei sõandand ka küsida. Nii vaikisid viivuks mõlemad. Too vaikus oli aga raske, olgugi et lühike. Selle kestel rõhusid otsekui aampalgid ja seinad selgadel. Hakkasid elama vanad reed ja vanker; vihisesid sarjad ja tõusis

raua-koli kära tegemata nurgast. Kogu see peletiste pere keerles venituste vahel, vurris laudil ja laksatas elajate selga...

Murka (kohkunult, jubedusega). Kuule! Hektor. Ooh, oh, oh...

Murka (poolenisti sõime alla pugenult). Vaeh, vaeh, vaeh... Kardan, sarjad sõtkuvad. Vanker litsub ribid... Huuu! —

Ulus peni lõikavalt läbi öövaikuse. Temale tundus, et kõigub isegi põrand ja kiigub sõim ning lehkab sõnnik väävlikibedalt. Nemad tõusevad Hektoriga koledal kiirusel õhku; ratsutavad läbi seinte; tagumised jalad lõhuvad künnist, kuna esimesed rebivad halle pilvi nagu pehkind liha. Siis prantsatavad nad taas läbi ulviaugu kākaskaela rehealla ja laulavad kukkedena pennipuul.

Hektor. Kuuled sa?

Murka. Mis? Mis?

Siis kõneleb Hektor midagi segast, et üldse kõnelda, unetada jubedus ja mõelda millestki muust. Talle läheb see vaevu korda. Tema takerdand karv nõretab higist ja kulund lakk on püsti. Kabjad lõdisevad pehmen sõnnikun.

Murka (vingub kohkunult sõime all). Ja... ja... ei, ei.

Siis sünnib midagi. See on reaalne. See kisub kujutelmid nagu nõörid närtsuden pooleks; heidab hirmule silmuse; kleebib hingele

plaastri. Mürtsuden löödakse väljast väravaile. Põrisevad lauad ja nagisevad hinged. Ent põõnad, need pehkind põõnad ei anna siiski järele. Lööja vihastub. Taob hoogsamalt. Puhub. Ja lõpuks — iniseb võikalt ning inetult.

Hektor. Härg.

Murka (toibunult, põlgusega). Sõnn. Ta on lurjus.

Hektor. Tõsi. Muidugi.

Peeter. (Läbi värava; rämedalt ja venitaden). Sihukesed orjad! Kirpuden peni ja setukas... Tulge looma vastu. Tulge ja põlvitage jõudu, närud. Siin on sõrga. Siin on... kurat võtaks, kõike. Mis te ka olete?! Heina-närija ja ori. Sellased! Kas teate ka, et põlde taga on teisi põlde, et ristikad on maitsevamad? Äh-äh-äh! Muidugi ei tea sellest setukas ja ori. Kummardage isandat, sest tema päralt on mugavused. Värav lahti.

Hektor. Peeter...

Järgnesid mürtsud. Puistas vihane tõbras. Sasis ja peksis. Äkki vaikus. Ei kihku ega kahku. Ent siis kuuldus nurjatu sorin millele järgnesid lamedad pätsumised. Veel ininat vihast, läbi nina ja siis soikub. Soikub painjalikult ja valusalt. Levib hirmsaim hirmsaist — tühjus. Viskub hoogsalt üle õue rehealla; masendab hobuse ja koera. Tungib nende hirmust

kupatet, äsja põlastusele pöörat, ajudesse. Pöörab need pahupidi kui tühjad taskud.

Lehkav roojaaur tungib rehealt õue; õuest rehealla. Seda imbub kõikjalt ja lahtub õhe. Sõbrad kükitavad. Hobune ja koer kõrvuti. Üks: kondine, kõrge, lakk püsti; teine madal, takjad saban. Nende silmad on pärani ja välguvad rohelist; lõustad õigu; karjatused hammaste vahel. Nende meelteski üks: vimm, jubedus, saamatus.

Korraks kerib veel mälestus mäluden. Imekiirelt kerib see nagu tavaliselt alati. Varsa ja kutsikana alaten, elavad nad kõik mälestusen säilinu korraks läbi: koplid, põllud, päike ning ööd, külm, mured ja rõõmud ringlevad läbi-segi; piits ja sõim taovad ristinaelu. Vilksatab vallatust. Pika poognana rullub päevatöö, tähisteta, tuim... Lõpetavad. Istuvad lõualuie vöbiseden sõnnikul. Tarduvad.

See kestab kaua. Mingi hääl luuuh! venib libiseden öön. Ristleb teine nimetum, siis kolmas, sajad. Kõik sünnib vaikselt, öiselt, pimedalt. Torgivad tähed uttu, mis lastikana pingub ning lõtvub. Nõrgub rõskust tolmana, pehmelt. Vahest laiub vaikus seevõrd, et väikseim piiksatus tunduks kohutava karjatusena; vahest algavad miljonid vaevukuuldavad hääled ruttu, ruttu, ruttu. Langevad õudse kiirusega kuulmeile. Kärgetused kustuksid nein.

Hektorin käib järsk nõksatus. Selgroog tõmbub looka. Kõrvad litsuvad ligi pääd. Tramp-tramp löövad kabjad sõnnikusse. Püsti. Silmad viha-pilul. Alumine moka väriseb. Norskab. Viipub saba ja põriseb hirne ragisevalt. Kargab jalule peni. Vahib pärasilmi, juhmilt. Taganeb. Tõmmatakse rapsuden päitsed. Taas taganeb peni. Viimaks:

Murka. Mis? Mis? Mis?

Hektor (kindlusega). Kuula . . . (koer taganeb kaugemale nurka). Kuula. Ära karda. Kas lubad, aga kindlalt?

Murka (hirmunult lähineden). Mida? Kõnele.

Hektor. Oled tige, oled aus koer, oled minu sõber? Oled julge?

Murka (kindlalt). Olen.

Hektor. Nii. Selle lurjusele tasume meie veriselt. Sõtkume tema ja ta soo. Sõtkume pudruks. Närime kaelasooned ja sülgame silmisse. Hirnume vasikail kõrvakuulmed narmasteks. Raiume teravad jääkrihvid lehma kubemisse. Auraku tahra hommikuks tõpra raipeist. Lõppegu härg ja tema sugu.

Murka. Lõppegu.

Peni lausus seda täis trotsi. Ta jagas hobuse vimma. Kättemaks kähvatas lunastusena. Aus viha oli väärtuseta, kannatus veel vähem. Pidi tarvitama loomakohut, karmi, halas-

tamatut. Viril oleks vaikida, virilam kannatada. Tasuda — jumalikum. Üle tahrade levinegu sellest teade; üle künniste kuuldus. Tõprad värisegu teaden, loomakohus on jõun.

Nii olgu, olgu — vandusid sõbrad. Siruteti esimesed jalad ristamisi. Vaatas silm silma. Koer kükitas hobuse jalge een. Segavereline kohikoer: pika, tõmmu karva ja laia, pulstund sabaga; silmamuna tavatumalt valge. Hobune kuulatas ergalt. Mõtles. Viimistles küpset plaani. Peni oli otsustand, kindel. Püsis tormi-eelne vaikus viirastusita, sügav.

Tahra magas. Paistsid lamavad lojused — mustad, vormitud kotid. Neid oli aianurkin ja virtsa-põndastel. Piima ja rooja segune imar leitsak hapnes õhun. Üksikud lehmaohked punktisid une igavaks lauseks. Virises lambatall tavaliselt, tarbetult. Röhatas kõrval aian siga. Mühatas tuuleloom. Siis: paus, öö, neli tähte, enam. Kilomeetreid allpool horitsonti läikis päike. Kahvatas idakaar. Sai eelkoit.

Kräunuden avanesid rehealuse väravad. Mustast hoonekurgust ilmusid tasujad. Peatuti õuel. Vaadati kui kelleltki kinnitust nõuden koitu. Seisti jalgu mulda suruden. Hingati närveldi, katkeliselt. Oldi hääletud.

Hektor (surutult). Nüüd.

Murka (tuliselt). Nüüd.

Ning loomade seljad tõmbusid vetruvalt küüru. Kaelad õigusid. Ja järgmisel hetkel tormati võika hüppega tahrale. Magav kari oli peatu. Tõusti, vaadati ja ei teatud: mis? Härg puhus ja tõrjus marrund koera. Heitlesid kibedalt aianurgan. Siis laksatasid Hektori rautet kabjad mitmekordselt härja sapsudele. Loom vaarus ja kukkus. Tasujad üllatusid võidust. Peatusid.

Vaheajal olid aga lehmad endid kogund. Teisel pool tahra, vasikad seljataha koondet, seisid nad rean; pääd maa ligi, kaelad õigu, sarved ette sirutet. Ja kui oivales hobune koeraga võidust, nihkusid nad paigalt. Nende lühikesed harjaslakad olid õigu; pehmed, vesised silmad vimmapunased; hännad tavatumalt püsti. Kergelt tõusid ja vajusid jalad virtsan.

Algas võitlus. Puistasid nobedalt sarved. Pöördusid ebahariliku kiirusega lehma-korpused. Jagas hobune osavaid lööke. Taganeti ja tungiti, hüpati püsti ning möliseti. Juba tammusid lehmist mitmed uimaselt kabja löögiga otsal. Nõrgus veri Hektori külgedelt. Võideldi allumatult, visalt. Korralik ründ muutus rüsinaks; aus võitlus — elajalikult kavalaks. Lehmad veendusid võidun.

Koera meeleolu langes, ollen võimetu sarvpüike een. Ta klähvis siia-sinna. Oli aga vigastamatu. Ent siis märkas ta võitlevate leh-

made taga vasikaid. Silmapilkselt valmis tal plaan. Kerge hüppega oli ta lahingurivist väljan vastase seljataga. Nüüd algas säälpaanika. Koer veristas ja murdis. Abitud lehmajoad röökisid võikalt; tungisid võitlevate emade vahele. Paljud neist, rippuvaid sisikondi järel vedaden, eksisid omisse soolikaisse ja langesid.

See ootamatu kallaletung seljatagant tõi võitluskäiku vastse pöörde. Peatus lehmade eenrivi. Emalikud silmad tõmbusid valulikult kipra. Taganeti, et hoiduda tallamast omi lapsi. Esmalt ei osand nad uut vastast leida. See pidi olema õudne ja tugev. Vaadati üle õla tagasi; otsiti pilguga. Korraga karjatas vana, tugev lehm. Koer risus tal udarat; kis kus selle lõhki. Tollest aitas. Oudse mõlinaga pöörduti; rünnati risti, põigiti. Koer põikles osavasti hammustaden külgi, jalgu, kõhualuseid.

Pööre sündis Hektorile kriitilisemal silmapilgul. Juba oli ta aia ääre tõrjut. Lõõtsutas. Jõud rauges. Jalad võbisesid. Vere kaotus andis tunda. Mitmele korrale otsis ta silmiga koera. Ent nüüd taganeti. Silmapilkselt taipas ta seisukorda. Nägi sõpra ägedan võitlusen. Hüppas seljatagant lehmile. Näris nüridade hammastega. Sõtkus ja hirnus võikalt.

Lõpulik võit näis sõpradele kätt sirutavat. Lehmist olid jalul veel kaks tugevat angleri.

Teised osalt surnud, osalt tallatult õigujalu virtsan. Lambakari põgenes tahrast ja sõi rahulikult lähedan odran. Neist ei olnud osavõtjat. Härg, kes lahingu algul uimasena langes, toibus. Ta tõusis vigastet sapsul jalule. Toores viha andis jõudu. Jooksis ükskõik kelle kallale.

Hektor osutus selleks. Ta oli parajasti surmand kabjalöögiga ühe anglereist, kelle kõri kallal näris üleni virtsa ja verega kaet koer. Pika rüseluse pääle õnnestus tal teisele tahnurka taganend anglerile hüpata. Ent sellen seisakun tabasid teda pulli sarved otse makku. See pööras neid võimsa kaelaliigutusega hobuse sisikonnas. Pundar auravaid sooli jäi rippuma. Kõik sündis suure kiirusega. Vastselt viruteti sarved purustet tühemusse.

Järgnes rogin. Metsik kisa surmaeelne, õudne. Tumedad prantsatused, hoiged. Kukusid päalakuti härg, hobune, lehm. Esimene murt kaelaluuga. Võitlus oli lõppend. Võitlejad langend. Viimase vasika sirutas Murka virtsa ja jäi ise ainumaks eluliseks tahraks. Keel verisest lõustast pikalt väljan, kükitas ta korjuste vahel; oli võibund. Puhkas vaid silmapilgu lõhnaten värsket verd. Meelestus sõber. Otsis. Leidis viimaks surnuna, purustetult.

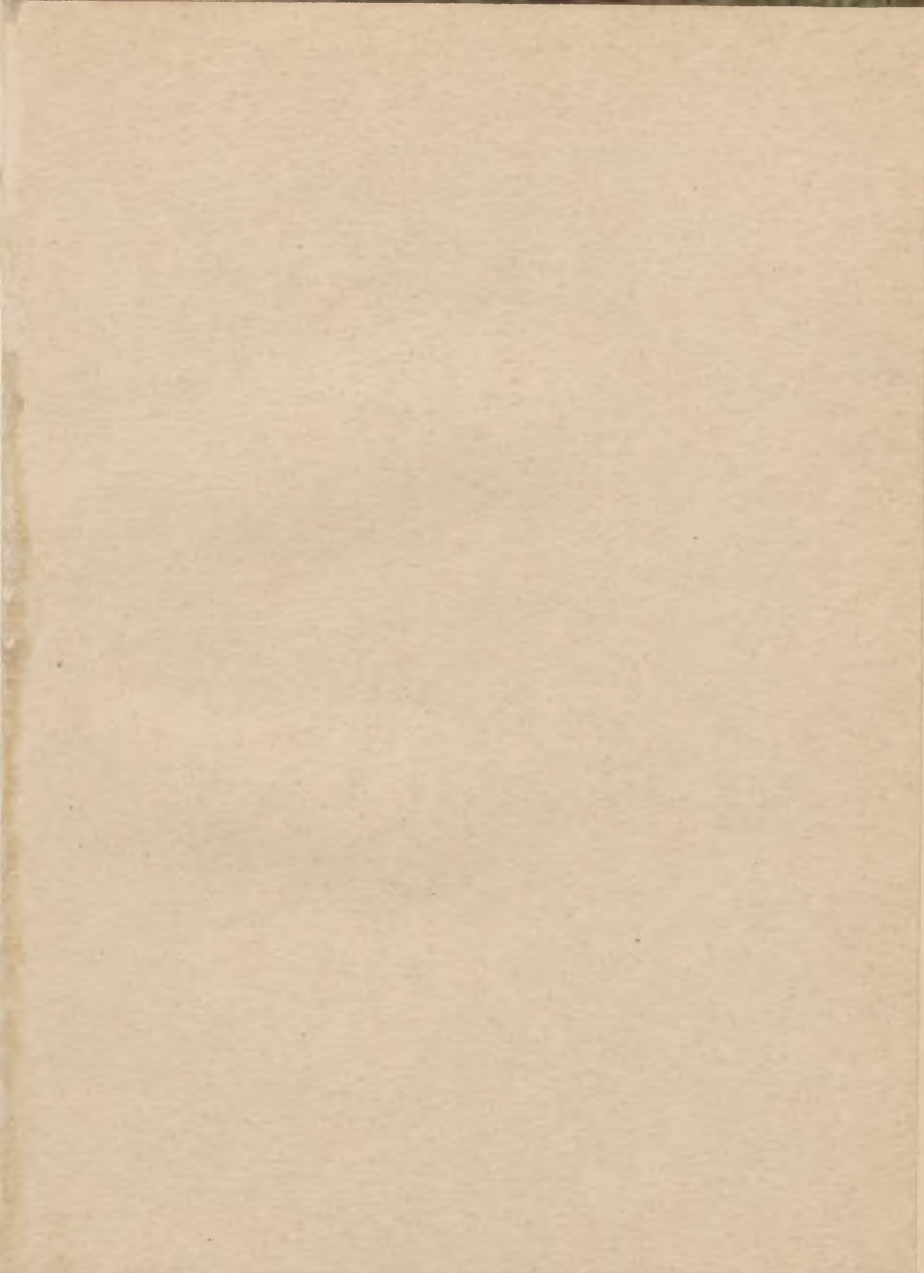
Punane diskus läikis kaugel metsal. Kraakatas vareseid; sädistas harakaid. Puhus tuul. Valu krampis Murka südame. Kükitas. Siru-

tas koona kohe koitu. Ulus pikalt, venivalt, nukralt. Auras ringi sisikondi ja käristet liha. Nõrgus verd ning lõhnas. Tiirles sagedamini linde. Veri meelitas, lõhnad kutsusid. Paar kavalaid silmi piilus aia vahelt. Järgnesid ahned rõhatused.

Kolm õuesiga ronisid tahra. Sörkisid ap-
lalt siia-sinna. Õgisid matsutaden sisikondi.
Rebisid pikki sooli, mis läikisid päikesel pärl-
mutrina. Ulus peni nukralt, nukralt. Kükitas
hajameelselt, tuimalt. Sead naersid tema hale-
meelt kesk küllast toitu; lükkasid kärssadega;
ütlesid teotusi.

Mihkel Jürna.

**K
A
S
P
A
R
!**

1323/257